

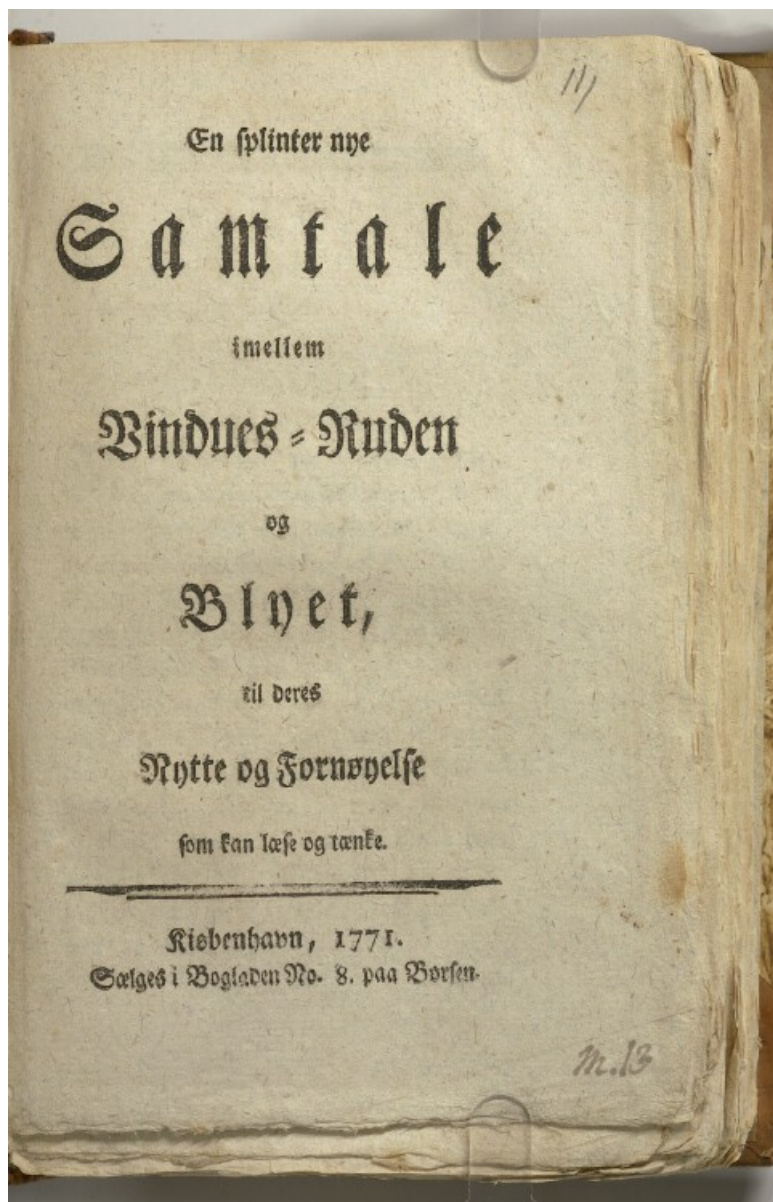
Titel: En splinter nye Samtale imellem Vindues-Ruden og Blyet, til deres Nytte og Fornøjelse som kan læse og tænke.

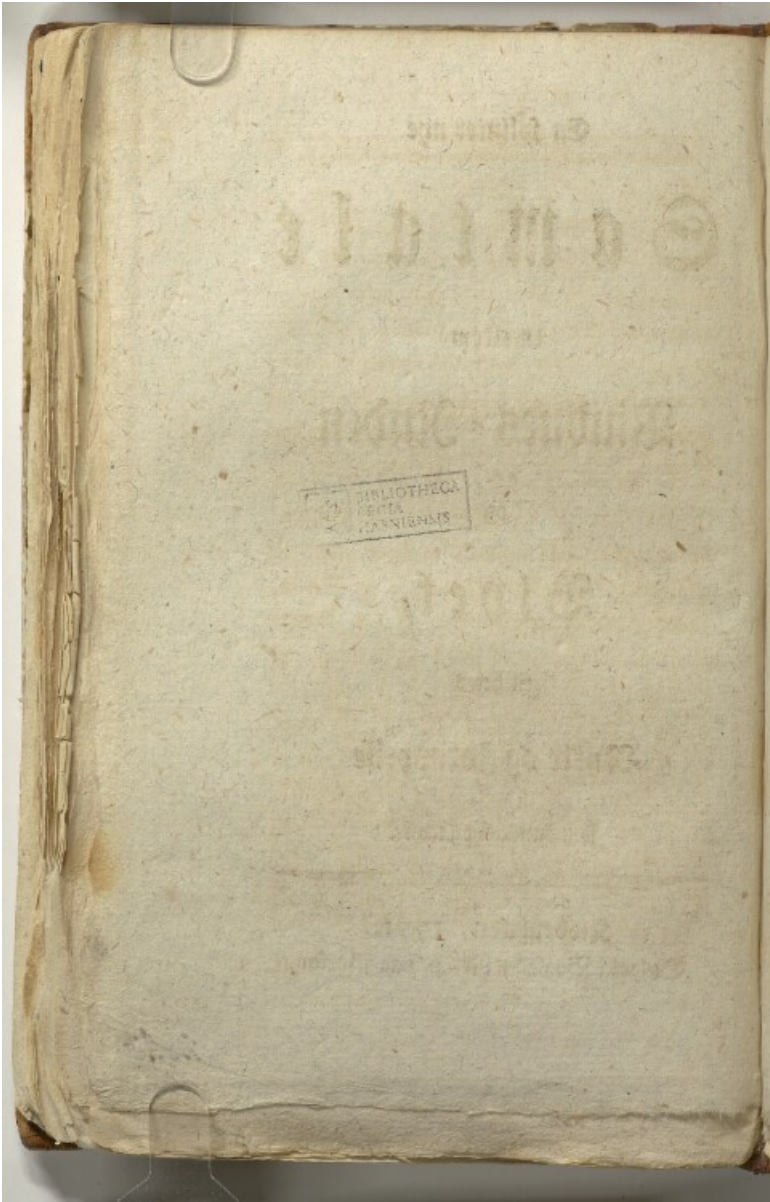
Citation: "En splinter nye Samtale imellem Vindues-Ruden og Blyet, til deres Nytte og Fornøjelse som kan læse og tænke.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15, ?* Nr 8 paa Børsen, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_015-shoot-workid1_015_011/facsimile.pdf (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

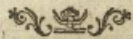
[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Vindues : Ruden.

Naar jeg betragter alle mine store Fordele,
da maae jeg sige og bekiende, at jeg er
en stor Nar, som vil sidde her saa bunden.
Hvad var det hele menneskelige Kion, naar jeg
ikke var? De maatte bestandig leve i Mørke,
baade Sommer og Vinter. Jeg er Menne-
skenes Ambassadeur til Soel og Lysning, og
uden mig kan intet forrettes. Jeg tiener dem
endogsaa om Vinteren til Varme; thi gaaer
der Hul paa mig, saa er deres hele Døn til
ingen Nytte. Kort sagt: jeg er det menneske-
lige Kions Belgiorer, og dog estimerer man
mig ikke; men det er ikke saa underligt, naar
jeg betænker, at de foragte og fornegte baade
deres og min Skaber.

Blyer.

Ja! hvad siger du da om mig. Jeg er endnu til langt større Nytte. Jeg er Grunden til dit Bæsen, din Styrke og din Vedligeholdelse; thi, naar jeg ikke var, faldt du Pokker i Bold og brak din Hals i Stykker. Men du foragter mig, ligesom de Folk, der bagtale og foragte dem, som forrette for dem alle deres Sager, og ved hvis Genie de ere, alt hvad de ere.

X.

Du maae mælde dig. Man trænger vel meget til dig? Kan man ikke tage Træe i Stedet for dig, eller, om ikke andet var, da Guld?

Z.

Ja Folk har vel meget Guld, nu omstundt. Gid de havde kun det tørre Brød! Nogle faa, som har Guldet, ligge og ruge derpaa som Drager, og lade intet komme ud til andre, eller og de forsvire det paa unyttige Ting af slet ingen Smag. De Fattige derimod, som kan arbejnde i Smagens Tempel, enhver
paa

paa sin Maade, arbejnde forgieves, og kan intet fortjene; thi de Rige mangle paa Bittighed og Skionsomhed. De, som har Guldet, Knappe af paa alle Maader, og lade ingen fortjene noget hos dem, og komme de Fattige til Spekhøkeren, som er rigere i sin Skindpelt, end mange Herrer med store Characterer, saa vises der en Ubarmhiertighed, som Eiger-Dyrene selv maae stielve for. Imidlertid maae de Stakter dog give Skat, hvilket er artigt nok.

R.

Ingen giver Skat, Monsieur Blye, der ikke kan taale det. Men hvad du siger om de Riges Ubarmhiertighed, deri er en Slags Sandhed. Det artigste er, at man finder saadan Haardhed endog hos dem, som Regieringen og Folket sonner, for at prædike Barmhiertighed og Medlidenshed. Disse Herrer have Huse som Palæer, og store Indkomster: De prædike ypperligt om Kierlighed til Næsten; men melder sig i det samme en Trængende og Nødsiddende, da er der ingen Hielp tilstøde hos

X 3

en

en Deel af dem, og han kunde heller have melde sig hos en mindre Rig, der mere kiendte denne ædle Selsk.

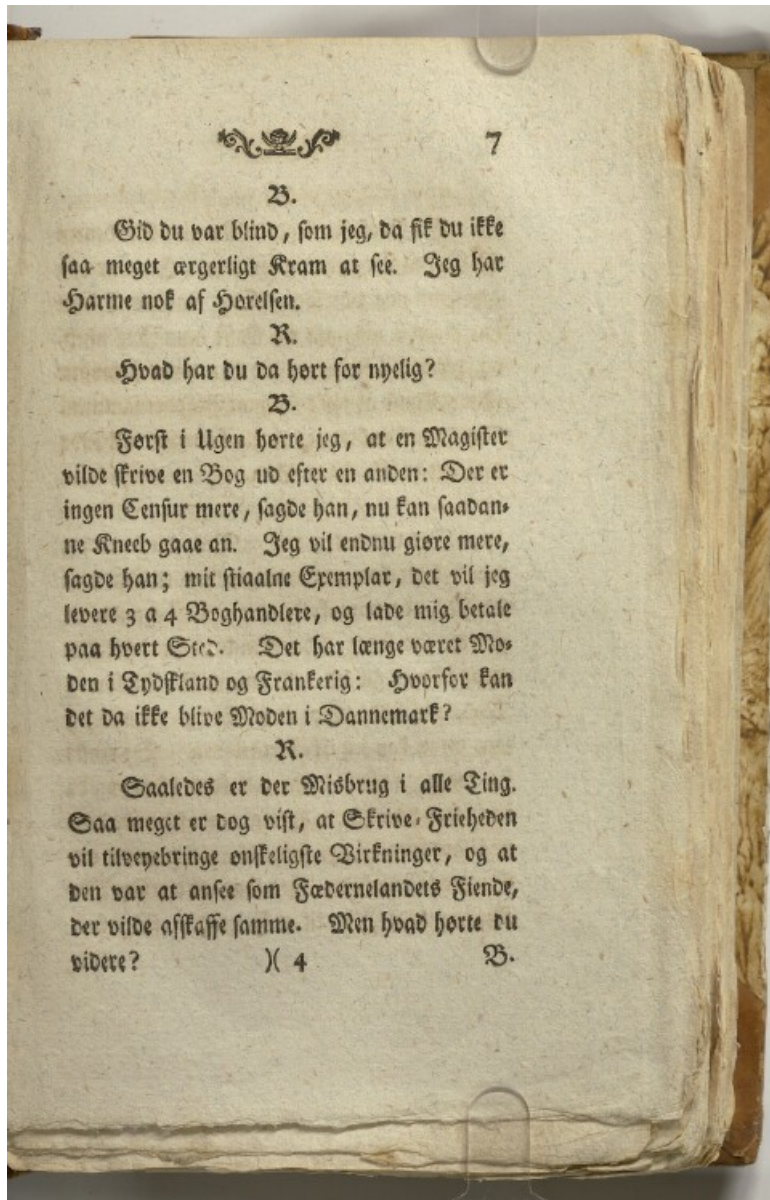
B.

Alle Gæstlige ere dog ikke ubarmhertige; men gior ofte godt, behydertig mod dem af deres egen Stand. For Kisten er jeg enig med dig, at de behovede ikke saa store Huse og saa mange Indkomster. Et heelt Regiment kunde have Baraquer i en af deres Gaarde; og hvad er mere naragtigt, end at man betaler i tusind Rypdalers Pils en, allene for at sige Amen, og være Præstens velsvingende Pependikel.

R.

Siden vi ere komne i Tale om Menneffet, dette underlige Dyr, saa lad os blive ved. Jeg har den Fordeel, at jeg kan see; men du kan allene høre, og har ikke den gave at see, som jeg har.

B.

B.

Sid du var blind, som jeg, da fik du ikke
saa meget ærgerligt Kram at see. Jeg har
Harne nok af Horelsen.

R.

Hvad har du da hørt for nyelig?

B.

Først i Ugen horte jeg, at en Magister
vilde skrive en Bog ud efter en anden: Der er
ingen Censur mere, sagde han, nu kan saadane
ne Kneeb gaae an. Jeg vil endnu giøre mere,
sagde han; mit stiaalne Exemplar, det vil jeg
levere 3 a 4 Boghandlere, og lade mig betale
paa hvert Sted. Det har længe været Mo-
den i Tydskland og Frankrig: Hvorfor kan
det da ikke blive Moden i Danmark?

R.

Saaledes er der Misbrug i alle Ting.
Saa meget er dog vist, at Skrive-Friheden
vil tilveiebringe onskeligste Virkninger, og at
den var at ansee som Fædernelandets Fiende,
der vilde afskaffe samme. Men hvad horte du
videre? X 4 B.

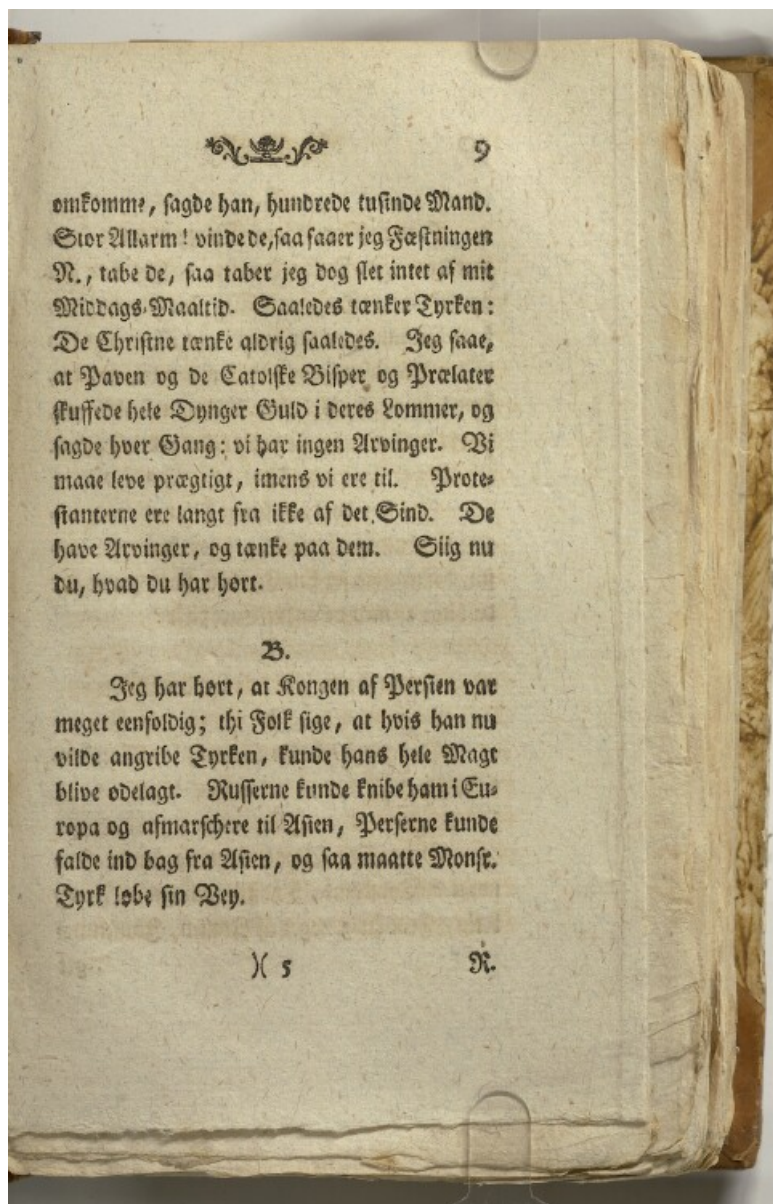
B.

En Professor sagde: Nu gior Studenten N. N. den Bog færdig for mig. Jeg bør dog give ham noget derfor. Den stakkels Dievel har ingen Logis, jeg vil skaffe ham Regenten, og dermed bør og maae han være fornøjet. Eror Kunst at jasse saadant Bladder sammen. Sandt nok er det, at jeg ikke kan giøre alt selv; men det er ikke hans Sag.

A.

Det var artigt nok. Ved du hvad jeg saae? Der kom en Springsfyr ind til Madame N. N., de vare koldfindige, de begyndte at mikkede saa sagte, siden kiendtes de. Madamens Mand gik ud. Monsieur Springsfyr og Madamen faldt begge i een Seng. Hvad jeg saae mere, kan jeg ikke fortælle dig. De reyste sig begge. Huus Herren kom hjem, og de mikkedes paa nye. Han glædede sig over dens ne Usamdrægtighed, som ikke vidste noget om Sengens Eenighed. Jeg saae, at den Tyrkiske Kæyser giorde Plan til et Feldtog. Der kan

sm

omkomme, sagde han, hundrede tusinde Mand. Stor Alarm! vinde de, saa saae jeg Fæstningen N., tabe de, saa taber jeg dog slet intet af mit Middags-Maaltid. Saaledes tænker Tyrken: De Christne tænke aldrig saaledes. Jeg saae, at Paven og de Catolske Bisper og Prælater stoffede hele Dyrger Guld i deres Lommer, og sagde hver Gang: vi har ingen Arvinger. Vi maae leve prægtigt, imens vi ere til. Protestanterne ere langt fra ikke af det Sind. De have Arvinger, og tænke paa dem. Slig nu du, hvad du har hort.

B.

Jeg har hort, at Kongen af Persien var meget eensfoldig; thi Folk sige, at hvis han nu vilde angribe Tyrken, kunde hans hele Magt blive odelagt. Russerne kunde knibe ham i Europa og afmarchere til Asien, Perserne kunde falde ind bag fra Asien, og saa maatte Monst. Tyrk løbe sin Bey.

R.

J er en Nar, Monsr. Blye; men det korts
mer deraf, at J ikke kan see. Jeg har see
gandske andre Ting, at de Christne selv ere Tyr
kens Bistand, at den ene Magt ikke under den
anden Magt en Gudsbred Land mere end det,
han har. Hvis denne Misundelse ikke var,
havde det for lange siden været ude med Tyrken.

B.

Jeg har hørt, at denne Misundelse er bit
tig; thi skulde en eneste Magt, for Exempel Rus
sen, bemægtige sig hele Tyrkiet, hvad skulde der
da blive af med de andre Europæer?

R.

Kunde de da ikke dele Landene?

B.

Hvorledes? kunde Sverrig faae Constan
tinopel?

R.

Du tøffede Blye! Sverrig kunde faae
noget af Tydskland, Tydskland noget af Frans
kerig, Frankerig noget af Italien, Italien no
get

get af det Tyrkiske, Russen saavel som den Tydske
Keyser kunde og faae noget deraf. Dannemark
fik vel sin Part, og saa vare vi alle hiulpne.

B.

Den Rigning er ganske gal, som bevises
af al Verdens Historier, og det hele menneskes-
lige Kiøns indbyrdes og store Misundelse. Men
fra dette, siden vi tale om Krig, har du seet no-
get om den Poliske; jeg har hørt meget derom.

R.

Jeg har seet at den Poliske Geistlighed, un-
der Præcept af Religion, har stiftet Krig og
Elendighed i Polen, at Tyrken bildte sig ind at
kunde fiske i rovt Vand, og ved denne Lejlighed
tiltrove sig Polen: at dette Project kunde maas-
kee have havt Lykke, hvis der ingen Russen had-
de været til: at Tyrkens Project nu ikke lykkes,
at Polen er elendig; men hvor vidt dens Ulykke
vil strække sig, har jeg ikke seet.

B.

Lad disse Stats-Sager fare. For hvem
skrive vi dem? Pobelen kan ikke dreje Staten,
Præ-

Præsterne ere aandelige, og har intet med Staten at bestille, som tildeels er materiel. Professorerne disputere, og dette er nok. Skulde de tænke paa Statens Beste, da deres hele Indkomster gaae kun til nogle 1000 Rldr. De unge, og undertiden de gamle Herrer, tænke paa deres Caponer, Lehnestole, Maitresser, Formularer og mange vigtige Ting. Jeg har hørt, at Norden maatte forgaae, hvis en Gud ikke vaa- gede derover. Hans Navn er Christian den Syvende! Han er ikke Himmels og Jordens Gud, (saa meget hylte vi ikke) men Han er vores Gud i Visdom, Magt og Naade, i hurtig Bittighed, og munter Forstand.
Lev altid, Christian! vor Naade: Sol i Norden,
Sirat, Betsigneise og Glæde for al Jorden,
Kan da den Danske Pen en fore ud din Piss,
Er Frankerigs Voltaire allene vittig, viis?
O nej, min Christian! jeg elsker Dig, og haver
Af Kierlighedens Kraft de ønskeligste Gaver,
Der ønskes allerbest af Sonners Kierlighed,
Bliv Visdom kun hos Dig! den følger Guld
og Fred. R.

A.

Det er artigt: du vil ikke tale om Stats-Sager, og vikler dig dog bestandig ind i dem. Du er kunns Biye, hvorledes vil du snakke om Stats-Sager.

B.

Vi har saa viis en Monark, og Han veed, at han i sin Guddem er saa vide et Menneske, at han tillader hele Naturen at raade sig. O viseste Monark! som ingen Raad vil hade, Lad Nuden tale, lad det Blyer og tillade.

A.

Endnu om Guddommen? Lad os stige need til vore Egne. Guder ere Guder. Christian vogter os. Hans Vittighed, hans Viisdom er vores Alt: Lad os nu forneje os med Bagateller! horte du, Blinde, hvad Forpagteren sagde?

B.

Forpagteren sagde, at Herremanden var en stor Nar, at Bønderne vare Muslinger, at han var gllene vittig og snu, at Kongen havde al muelig

lig

lig og optænkelig Blisdom ; men at han derfor ikke kunde vide alle Forpagternes Kneeb, som gaaer i det uendelige. Bønderne udsues og rampes og ride Træhest (o vise Christian! vide ste Du dette) Heriskabet narres og bedrages, Forpagteren bliver rig, og kjober sig nye Herregaarde. Han er forsøgt, og bliver lykkelig. Han kjober sig atter nye Herregaarde, disse mangs soldiggjores og blive et Barenie. Nu er han jo Baron. Nu skal hans Born oplæres. Den nye Forpagter- Baron bliver generer. Min Informator, siger han, skal spise lige saa godt som mine Folk, han skal heller ikke fryse ihjel, Klæder behøver han ikke; hans Linros skal blive toet imellemstunder, og oven i Kjøbet skal han have 18ten rene Rixdaler om Aaret.

X.

Jeg saae, at en artig Informator tog ud til ham. For 18ten rene Rixdaler vilde ingen reyse. De Rige loe. De fattige, som var i Condition, ærgrede sig, og de, som vare overladte til Skiebnen, snøes og soer, at

de

de hellere vilde doe, end være Ferpagterens
Nar eller Slave, hvilket er det samme som Skoes-
lemester: De havde glemt Baronen.

B.

Hvad var det da for en Informator, som
tog ud til ham?

R.

Jeg har set hans Testimonium. Han
blev rejceret to Gange til Examen Philosophis-
cum, og tre Gange til Arrestats. Nu er det
sandt, at mangen Døsmer kan faae Laudabi-
lem til disse Examina; men det maae endnu
være en større Døsmer, som ikke kan faae
Laudabilem.

B.

Hør hvad jeg har hørt. Man vil af-
skaffe Skrive-Friheden paa det Fundament,
at imellem skrives noget ensfoldigt. Darius,
Persiens Monark, foragtede ikke saaledes eens-
foldige Raad: Han roeste dem tværtimod, naar
de vare velmeente, og sagde, at en ærlig Een-
foldighed var prisværdig. Men hvad skal
man sige? En Souverain tør høre Sandhed,
men

men en Student i Forgaars, som blev Pro-
fessor i Dag, ber, tør og kan ikke taale, at
en anden Student i Dag, som ikke er bleven
Professor, taler et sandt Ord. Men — —

See, Christian er tit, vi ville roelig være,
Han Nordens Opkomst er, og alle Fyrsters Ære.
